

Romain Garyaušros pažadadas

baltos lankos

Romain Gary

AUŠROS PAŽADAS

Iš prancūzų kalbos vertė
VIOLETA TAURAGIENĖ

baltų lankų
rinktinė proza

baltos lankos

XI SKYRIUS

Man buvo jau beveik devyneri, kai pirmąkart įsimylėjau. Visą mano esybę persmelkė pašėlusi, viską užgožusi aistra, užnuodijusi man gyvenimą ir vos nekainavusi gyvybės.

Jai buvo aštuoneri ir jos vardas buvo Valentina. Galėčiau rašyti apie ją ilgai, iki kvapo netekimo, ir jei turėčiau balsą, nesiliaučiau dainavęs apie jos grožį ir švelnumą. Ji buvo šviesiakė brunetė, nuostabiai sudėta, vilkėjo balta suknele ir rankoje laikė sviedinį. Išvydau ją, eidamas iš malkų sandėlio, ten, kur jau prasidėjo dilgėlės, užžėlusios tą sklypą iki pat kaimyno sodo tvoros. Nemoku aprašyti mane apėmusio jaudulio: pamenu vieną – kojos sulinko, o širdis ėmė plakti taip audringai, kad akyse aptemo. Be dvejonų nusprendęs pakerėti ją iškart ir amžiams, kad jos gyvenime neliktų vietos jokiam kitam vyrui, padariau taip, kaip mokė motina: atsainiai atsikoliau į malkų rietuves ir pažvelgiau aukštyn, į šviesą, tikėdamasis ją pavergti. Bet Valentina buvo ne iš tų greitai paveikiamų moterų. Stovėjau užvertęs akis į saulę, kol skruostais paplūdo ašaros, o žiaurioji visą tą laiką žaidė sviediniu ir, regis, nė trupučio manimi nesidomėjo. Akys man lipo iš kaktos, viskas aplinkui degė ir liepsnojo, bet Valentina net nežvilgtelėjo į mane. Visai suglumintas tokio abejingumo, kai šitiek dailių damų motinos salone ištikdavo ekstazė dėl mano mėlynų akių, beveik apakęs

ir iš pirmo sykio išnaudojęs, taip sakant, visą savo amuniciją, nusišluosčiau ašaras ir, besąlygiškai kapituliuavęs, padaviau jai tris žalius obuolius, ką tik nugvelbtus iš kaimyno sodo. Ji juos paėmė ir lyg probėgšmais man pareiškė:

– Janekas dėl manęs suvalgė visą savo pašto ženklų kolekciją.

Štai šitaip prasidėjo mano kankinystė. Nuo tos dienos Valentino paprašytas suvalgiau ne vieną saują žemės kirminių, aibę drugelių, kilogramą vyšnių su kauliukais, pelę ir pabaigoje galiu pridurti, kad, būdamas devynerių, tai yra daug jaunesnis už Kazanovą, jau patekau į visų laikų didžiųjų pasaulio meilužių būrį, atlikęs tokį meilės žygdarbį, kuriam, kiek man žinoma, lygių nebuvo niekada. Suvalgiau dėl savo mylimosios kaliošą.

Čia turėčiau atskliausti skliaustelius.

Puikiai žinau, kad vyrai, kai kalba apie savo meilės nuotykius, pernelyg linkę girtis. Jei paklausytum jų, tai vyriškai jų narsai ribų nėra, ir jie be gailesčio iškloja tau viską su menkiausiomis smulkmenomis.

Taigi aš neprašau, kad manimi kas nors tikėtų, kai tvirtinu, jog dar dėl savo mylimosios suvirškinau japonišką vėduoklę, dešimt metrų virvės, kilogramą vyšnių kauliukų, – Valentina palengvindavo man užduotį valgydama minkštimą ir paduodama kauliukus, – bei tris raudonas žuvelas, kurias sugavome jos muzikos mokytojo akvariume.

O Dieve, ko tik moterys gyvenime neprivertė manęs praryti, bet tokios nepasotinamos natūros daugiau nesusitikęs. Tai buvo Mesalina ir Bizantijos Teodora drauge sudėtos. Po šitos patirties jau buvo galima sakyti, kad apie meilę žinojau viską. Tuo mano auklėjimas baigėsi. Vėliau jau tik tęsiau tai, ką buvau pradėjęs.

Žaviajai mano Mesalinai buvo tik aštuoneri, tačiau jos fizinis reiklumas pranoko viską, ką man buvo lemta per gyvenimą

pažinti. Ji bėgdavo priešais mane kieme, pirštu parodydavo čia į lapų, čia į smėlio krūvą arba į kokį seną kamštį, ir aš nesurmėjęs puldavau vykdyti jos įsakymo. Ir dar velnioniškai džiaugiausi, kad esu reikalingas. Kartą ji puolė rinkti ramunių puokštės, sekiau su baime, kaip ta puokštė jos rankoje didėjo, tačiau suvalgiau ir jas, lydimas įdėmaus jos žvilgsnio (ji jau žinojo, kad vyrai, žaisdami tokius žaidimus, visada mėgina sukčiauti), kuriame bergždžiai ieškojau kad ir menkausio susižavėjimo blyksnio. Ji nubėgo pasišokinėdama, neparodžiusi jokios pagarbos ar dėkingumo, tačiau netrukus grįžo ir atkišo man delne sraigių. Nuolankiai suvalgiau ir sraigės, drauge su kiautu ir visu kuo.

Tais laikais dar nebuvo įprasta vaikams aiškinti apie lyčių slėpinį, ir aš buvau įsitikinęs, kad mylimasi būtent taip. Ko gero, buvau teisus.

Visų liūdniausia buvo tai, kad man nepavykdavo padaryti jai įspūdžio. Vos baigiau kramtyti sraigės, ji man atsainiai pareiškė:

– Juzekas dėl manęs suvalgė dešimt vorų ir liovėsi tik todėl, kad mama pakvietė mus arbatos.

Aš sudrebėjau. Vadinasi, vos tik man nususukus ji apgaudinėdavo mane su mano geriausiu draugu. Bet prarijau ir tai. Jau pradėjau prie to priprasti.

– Galiu tave pabučiuoti?

– Taip, tik neapseilink skruosto, aš to nemėgstu.

Pabučiavau ją stengdamasis neapseilinti skruosto. Klūpojome už dilgėlių, ir aš ją bučiavau, bučiavau. O ji nerūpestingai suko apie pirštą lanką. Taip jau visada būdavo mano gyvenime.

– Kiek jau?

– Aštuoniasdešimt septyni. Ar galiu iki tūkstančio?

– O kiek yra tas tūkstantis?

– Nežinau. Ar galiu pabučiuoti ir į petį?

– Taip.

Pabučiavau ir į petį. Bet tai buvo dar ne pats tas. Jaučiau, kad turėjo būti dar kažkas, ko nepatyrčiau, kažkas esminio. Širdis man daužyte daužės, bučiavau ją į nosį, į plaukus, į kaklą, ir man vis labiau ir labiau kažko trūko, jaučiau, kad šito nepakanka, kad turiu eiti toliau, daug toliau, ir galiausiai, paklaikęs iš meilės, pasiekęs erotinio įnirčio viršūnę, atsisėdau žolėje ir nusiaviau kaliošą.

– Nori, suvalgysiu jį dėl tavęs?

Ar ji norinti! Cha! Kurgi ne! Tai buvo tikra moteris.

Pasidėjo ranką ant žemės ir pritūpė. Man pasirodė, kad išvydau jos akyse pagarbos blyksnį. Man daugiau nieko nereikėjo. Išsitraukiau kišeninį peiliuką ir pradėjau pjaustyti gumą. Ji žiūrėjo, kaip aš ją pjaustau.

– Valgysi žalią?

– Taip.

Prarijau vieną gabalą, paskui kitą. Pagaliau jos akys nušvito susižavėjimu, ir aš pasijutau iš tikro tampas vyru. Ir neklydau. Štai ką tik išėjau vyriškumo mokyklą. Kramčiau tą gumą dar energingiau, tarp kąsnių atsipūsdamas, ir tai truko gerą valandėlę, kol galiausiai kaktą išpylė šaltas prakaitas. Kramčiau net ir po to, dantis sukandęs, kovodamas su šleikštuliu, sukaupęs visas jėgas, kad tik atsilaukyčiau, kaip ne sykį teko daryti ir vėliau, vykdant savąją vyro priedermę.

Apsirgau labai smarkiai, buvau išvežtas į ligoninę, motina raudėjo, Aniela riaumojo, siuvyklos merginos dejavo, kai mane kėlė į greitosios pagalbos neštuvus. Labai savimi didžiavausi.

Po dvidešimties metų ta vaikiška meilė įkvėpė mane parašyti pirmąjį romaną – *Europietiškas auklėjimas* ir kai kurias *Didžiosios drabužinės* pastraipas.

Kilnodamasis iš vienos vietos į kitą aš labai ilgai vežiojau tą vaikišką kaliošą, kurio dalis buvo nupjauta peiliu. Man buvo dvidešimt penkeri, paskui trisdešimt, paskui keturiasdešimt, o tas kaliošas visada buvo šalia, ranka pasiekiamas. Visada buvau pasirengęs jo griebtis, dar kartą pasirodyti iš geriausios pusės. Tačiau progos nepasitaikė. Galiausiai kažkur jį palikau. Juk gyvenimas dukart nesikartoja .

Mano meilės ryšys su Valentina truko maždaug metus. Ji pakeitė mane visiškai. Nuolat turėjau kautis su varžovais, įrodyti ir rodyti savo pranašumą, vaikščioti rankomis, vogti parduotuvėlėse, muštis, visur būti pats geriausias. Didžiausia mano kančia buvo toks berniukas, kurio vardo nebepprisimenu, bet jis mokėjo žongliruoti penkiais obuoliais, – ir būdavo akimirkų, kai, sėdėdamas ant akmens tarp aplinkui išbarstytų obuolių, nunarinęs galvą po kelių valandų bergždžių mėginimų, pajusdavau, kad gyventi ištis neverta. Vis dėlto narsiai atsilaukiau, ir net šiandien vis dar moku žongliruoti trimis obuoliais; gana dažnai ant savo kalvos Big Sure pasigrėžiu veidu į vandenyną, į beribį dangų, atkišu priekin koją ir atlieku tą žygdarbį, norėdamas parodyti, jog esu ne iš kelmo spirtas.

Žiemą, kai duodavomės ant rogių nuo kalniukų, Valentinos akyse išsinarinau petį šokdamas iš penkių metrų aukščio į sniegą vien todėl, kad nesugebėjau nusileisti nuo šlaito stovom ant rogių, kaip darė tas nenaudėlis Janas. Kaip aš to Jano nekenčiau, ir kaip nekenčiu dar dabar! Taip niekad ir nesužinojau, kiek jis buvo susijęs su Valentina, ir net dabar stengiuosi negalvoti apie

tai, bet jis buvo vyresnis beveik metais (netrukus jam turėjo sukakti dešimt), labiau pažįstas moteris, ir visa, ką aš mokėdavau daryti, jis padarydavo geriau. Spoksodavo, nutaisęs nusikaltėlišką benamio katino miną, buvo neįtikėtinai vikrus ir nuspjaudavo tiesiai į taikinį, esantį už penkių metrų.

Mokėjo stulbinamai švilpti, susikišęs į burną du pirštus, – išmokti to triuko man nepavyko iki šiolei, o per visą gyvenimą sutikau tik du žmones, mokėjusius taip šaižiai ir galingai švilpti: tai buvo mano draugas ambasadorius Chaimė de Kastras ir grafienė Neli de Vogiuė. Valentinai turiu būti dėkingas už tai, kad supratau, jog mano motinos meilė ir švelnumas, kuriuo buvau apgaubtas namuose, neturėjo nieko bendra su tuo, kas laukė manęs ateity, ir kad nieko niekada negalima pasiekti, laimėti, užtikrinti ir išsaugoti visiems laikams. Janas, toks apsigimęs įžeidinėtojas, praminė mane „mėlynuku“, ir, norėdamas nusikratyti tos pravarės, atrodžiusios man labai užgaulios, nors nebūčiau galėjęs pasakyti kodėl, turėjau pagausinti savo narsumo ir vyriškumo įrodymų, tad veikiai tapau kvartalo prekeivių siaubu. Galiu nesigirdamas pasakyti, kad esu sudaužęs daugiau langų, pavogęs daugiau dėželių su datulėmis ir chalva ir nuspaudęs daugiau svetimų durų skambučių nei bet kuris kitas kiemo berniūkštis; be to, išmokau lengvai rizikuoti gyvybe, o tai labai pravertė vėliau, per karą, kai tokie dalykai buvo oficialiai pripažinti ir skatinami.

Prisimenu vieną „mirties žaidimą“, kurį mudu su Janu žaisdavome ant išorinės palangės penktame namo aukšte, varstomi apstulbusių mūsų bičiulių žvilgsnių.

Mudviem buvo nelabai svarbu, kad Valentinai tarp jų nebūdavo – ta dvikova vyko dėl jos, ir nė vienas iš mudviejų tuo neabejojo.

Žaidimas buvo labai paprastas, ir aš išties manau, kad, palyginti su juo, garsioji „rusiška ruletė“ – tik malonus moksleivių laisvalaikio leidimas.

Mudu užkopdavome į paskutinį namo aukštą, laiptų aikštelėje atverdavome langą į kiemą ir iškišę lauk kojas atsisėsdavome ant paties palangės krašto. Cinkuotas užlangis išorinėje pusėje buvo ne daugiau kaip dvidešimties centimetrų pločio. Žaidimo esmė buvo tokia: reikėjo staiga stumtelti varžovą į nugarą, bet smūgį apskaičiuoti taip, kad varžovas nuslystų nuo palangės ant užlangio ir sėdėtų ant to siauro kraštelio kabalduodamas kojomis virš prarajos.

Tą mirtiną žaidimą mudu žaidėme daugybę kartų.

Vos tik dėl ko nors kieme susiginčydavome, o kartais ir be regimos priežasties, tiesiog užėjus priešiško priepuoliui, abu, nepratarę vienas kitam nė žodžio, tik žvilgsniu metę iššūkį, užlipdavom į penktą aukštą „sužaisti žaidimo“.

Keistai nutrūktgalvišką ir sykiu lojalų tos dvikovos pobūdį lėmė tai, kad visiškai atsiduodavai didžiausio savo priešo malonei: bent kiek prasčiau apskaičiuotas ar piktavališkas stumtelėjimas būtų pasmerkęs varžovą garantuotai mirčiai, laukusiai jo penkiaais aukštais žemiau.

Dar ir dabar puikiai prisimenu savo kadamuojančias virš prarajos kojas, metalinį užlangį ir stumti pasirengusias varžovo rankas ant nugaros.

Šiandien Janas – žymus lenkų komunistų partijos veikėjas. Prieš kokią dešimtį metų susitikau jį Paryžiuje, Lenkijos ambasados salonuose, per vieną iš oficialių priėmimų. Atpažinau iškart. Buvo net nuostabu, kaip menkai tas berniūktis pasikeitė. Trisdešimt penkerių buvo toks pat liesas, išblyškęs, perkaręs, išsaugojo tą pačią katinišką eigastį, o akys buvo tokios pat siau-

ros, skvarbios ir pašaipios. Kadangi mudviejų, ir vieno, ir kito, amplua čia buvo kitoks – kiekvienas atstovavom savo šaliai, tad elgėmės džentelmeniškai ir mandagiai. Valentinos vardas išstartas nebuvo. Gėrėme degtinę. Jis prisiminė dalyvavęs Pasi-priešinimo judėjime, o aš pasakiau keletą žodžių apie savo oro mūšius. Išgėrėme dar po taurelę.

– Mane kankino gestapas, – prisipažino jis.

– O aš buvau tris kartus sužeistas, – atsakiau.

Susižvalgėme. Paskui it susitarę kartu pastatėme taures ir patraukėme laiptų link. Užlipome į trečią aukštą, Janas pravėrė man langą: juk buvome lenkų ambasadoje, ir aš buvau jo svečias. Jau buvau apžergęs palangę, bet iš salono staiga išniro ambasadorienė, žavinga dama, verta pačių gražiausių savo šalies meilės posmų. Mikliai atitraukiau koją ir draugiškai šypsodamasis nusilenkiau. Ji paėmė mudu už parankės ir nusivedė prie bufeto.

Kartais, smalsumo pagautas, pagalvoju, ką būtų parašiusi pasaulio spauda, jei per patį šaltojo karo įkarštį ant šaligatvio būtų buvęs rastas aukštas lenkų pareigūnas arba prancūzų diplomatas, išmestas pro Lenkijos ambasados langą Paryžiuje.